

Ádám dirigálta Strauss daljátékát, A cigánybárót; s a főnnállásának negyedszázados jubileumát ünneplő Magyar Állami Népi Együttes ismét bemutatta (nemzetiségi táncokkal bővítve) az Ecséri lakodalmast.

NIKOLÉNYI ISTVÁN

KÉPZŐMŰVÉSZET

Nyári tárlatok Szegeden

A bőség zavarával küszködik a kritikus, amikor jegyzeteit rendezgetve összefoglalót igyekszik készíteni az idei Szegedi Ünnepi Hetek képzőművészeti eseményeiről. Évek óta 10—12 képzőművészeti kiállítás várja az idelátogatókat. Az a tény, hogy a városban e bő hónap alatt sokezer hazai és külföldi turista megfordul, meghatározza az idén 18. évadját záró ünnepi hetek minden programját, közöttük „Szeged második fesztiváljának”, a képzőművészeti kiállítások sorozatának rendjét, összetételét is. Az idén eddigieknél is több tárlat, 13 kifejezetten képzőművészeti kiállítás várta az érdeklődőket. A XI. Dél-alföldi Tárlat még nyitva volt az ünnepi hetek kezdetekor, s a XVII. Szegedi Nyári Tárlat szeptember közepéig fogadta az érdeklődőket. Bemutatták Kass János Fejek-sorozatát, Hegyi Flórián vásárhelyi fafaragó alkotásait, Lantos Ferenc kísérleti térdekorációit. Önálló kamarakiállításon láthattuk Kiss Sándor és Kalmár Márton szobrait. Egyetlen önálló festménykiállítás szerepelt a programban — Koszta Rozália tárlata. Joó József műgyűjteménye jónéhány érdekes és szép festményt sorakoztatott fel, elsősorban alföldi mesterektől. A Képcsarnok szegedi Gulácsy Lajos-termében Művészet és otthon '76 címmel részint iparművészeink otthonteremtő lakberendezési tárgyait, részint kisplasztikákat és lakásdíszeket mutattak be. Tizenkettedik alkalommal rendezték meg az ország fotóklubokba tömörült alkotóinak Szegedi Szalonját, és ezt a műfajt képviselte Molnár Edit íróportréinak bemutatása. A tárlatok sorát egészítette ki az elmúlt év legszébb könyveinek seregszemléje; száz év szegedi zenetörténetének legfőbb állomásait felsorakoztató dokumentumkiállítás és a forint 30. születésnapját köszöntő numizmatikai bemutató.

Már e felsorolásból is kitetszik, hogy nem egyszerű dolog eligazodni a kiállítások erdejében. Könnyű volna elintézni azzal az immár közhely ízű mondattal, hogy éppoly sokszínű a kiállítási műsor, mint az ünnepi hetek egésze. S azzal, hogy ez a sokszínűség ad karaktert az egész kiállítási sorozatnak éppúgy, mint benne legfontosabb rendezvényének, a Szegedi Nyári Tárlatnak. Egyszerű volna, s igaz is akkor, ha ezt lelkiismeretfurdalás nélkül leírhatnánk. Mert akkor már alapvető célkitűzéseit is elérné. Azt ugyanis, hogy a kiállítássorozat egésze keresztmetszetét adja a mai magyar képzőművészet legfontosabb áramlatainak; információt, szellemi-művészi eligazítást ad az idelátogató idegeneknek; közművelődést segítő, rejtett didaktikus szándékokat és célokat sem mellőző állásfoglalást is tükröz. Az idén kissé felborultak az arányok, több olyan kiállítás szerepel a programban, melyek már az elmúlt években az ország más részein láthatók voltak, megbillent a műfajok egységűlya, s ismét kiaknázatlan maradt sok rejtett, közművelődést segítő lehetőség.

*

Két kollektív tárlatról kell mindenekelőtt szólnunk. A XI. Dél-alföldi Tárlat

egy új évtized kezdetén adott számot Békés és Csongrád megye képzőművészeinek munkásságáról. A tavalyi, jubileumi retrospektív tárlat szervezőket, művészeket, kritikusokat arra ösztönözték, hogy vizsgálják felül e táj képzőművészeinek tevékenységét. Egyöntetű volt a vélemény, hogy a műveknek mozgékonyabban kellene reagálni mai életünk rezdüléseire, gazdagabban, differenciáltabban és elkötelezetten kellene tükrözni mai valóságunkat. Sajnos, az idei tárlaton keserű szájjal fogalmazhattuk meg: régen láttunk ilyen alacsony színvonalú tárlatot. Jónéhány okot sorolhatunk. 1. Többen e táj jelentős alkotói közül — gondolom, jobbára személyes okokból — nem először bojkottálják a kollektív tárlaton való szereplést. 2. Mások, jónéhányan „rangosabb” tárlatokra tartogatják a műveket. 3. A művészek mintha nem tudnának kilépni saját „bűvös körükből”, önmagukat ismétlik, vagy újat akaró kísérleteik merevednek görcsös erőlködéssé. 4. Ebben a közegben a néhány fiatal szerepeltetése sem szerencsés, mert nemcsak az igazi megmértetés hiányzik, de az aránytévesztés veszélye is fenyeget.

Alig néhány olyan művészt emelhetünk ki a sorból, akik évek óta minden kiállítást rangjukhoz mérten tisztelnek meg, akik tudják, hogy minden egyes bemutatkozási lehetőség nemcsak szereplés, egy a sok közül, hanem komoly felelősség is. Követendő példaként említhetjük *Németh József* nevét, akinek öt nagyméretű olajtemperája szerepelt. Különösen *Betlehemesek* című munkájában érződött a megszokottnál több lírai elem, személyes motívum. *Gácsi Mihály* metszetei igényességükkel, szellemességükkel, mesterségbeli bravúrjaikkal a magyar grafika csúcsait képviselték. Ebbe a (sajnos, rövid) sorba kívánczik még *Tóth Valéria* neve, aki ismét lírai töltésű, szépséges asszonyalakokat és kamaszfiú figurákat mutatott be.

Alig búcsúzott a Dél-alföldi Tárlat, a helyi művészek bemutatója után megnyílt három műfaj országos seregszemléje, a XVII. Szegedi Nyári Tárlat. Ennek a kiállításnak már súlyos, országos tanulságai is vannak. Mindenekelőtt ezen a tárlaton is nyilvánvaló volt, hogy a kortárs magyar grafika lépéselőnyben van a többi műfajjal, de elsősorban a festményekkel szemben. Ez az a műfaj, mely legkövetkezetesebben neveli utánpótlását, mely lényegéből adódóan a legkorszerűbben és leggyorsabban reagál világunk változásaira. A nyári tárlaton a magas színvonalú grafikai anyagból is kiemelkedett *Szabados Árpád* három groteszk, mesteri lapja; *Kovács Péter*, aki színes ceruzával és tussal rajzolja látéleteit az emberi vágyakról; *Banga Ferenc*, akinek kamaszosan kusza irkafirkái aszfaltrajzokat és kerítésdekorációkat idézően a gyerekkorból mentik át tiszta érzelmeit és őszinte gondolatait; *Tulipán László*, aki barokkos gazdagsággal népesíti be, s rendkívüli igényességgel munkálja meg lapjait, melyek századunk milliőket megrázkódtató Robbanás-ait idézik; *Somogyi Győző*, aki groteszk-narratív történelmi antidokumentumokat készít; *Gácsi Mihály*, aki a középkori fametsző hagyományokat ötvözi a gépkorszak szarkasztikus vízióival; *Bognár Zoltán* és *Papp György*, akik a népművészet más-más forrásvidékein kutatnak; *Rádóczy Gyarmathy Gábor* és *Tassy Béla*, akik montázs technikával kísérleteznek; vagy *Pataki Ferenc*, aki a felületek fakturális hatásait és a kifejezőmódok ellentéteit igyekszik összebékíteni.

Amikor a festészet és a szobrászat műfajáról szólunk, nem mulaszthatjuk el az összehasonlítást a Szegedi Nyári Tárlat megnyitása előtt alig néhány nappal bezárt debreceni kiállítással. A debreceniek ötödik alkalommal rendezték meg kétévenkénti festmény- és szoborkiállításukat. Az országos tárlat anyagát két pályázatra beküldött művekből gyűlt össze. Az egyik pályázat témája az „Alkotó ember” volt, a másik jellegéje „Táblakép és kispasztika '76”. E két pályázat tematikája olyan tág, olyan parttalan, hogy már értelmetlen. A debreceni kiállítás 94 kiállítójából negyvenkettőnek nevével a Szegedi Nyári Tárlaton is találkozhattunk. Az ott kiállítóknak majd a fele, az itt szereplő festőknek és szobrászoknak több mint egyharmada azonos. S ami számunkra kedvezőtlen, néhány olyan alkotó, aki a Szegedi Nyári Tárlatoknak törzsvendége, az idén Debrecenre választotta. (Például Asszonyi Tamás, Lóránt János, Schéner Mihály.) Azt sem titkolhatjuk, hogy az ott is, itt is szereplő, jelentős művészek rangosabb munkáikat Debrecenbe küldték, így például Sugár Gyula, Vasas

Károly, Bálint Endre, Vecsési Sándor. Ugyanakkor éppen a mindkét tárlaton szereplő alkotók zöme jelenti a legszürkébb középszert mindkét kiállításon. A szegedi tárlatnak talán annnyival több az erénye, hogy a helyi alkotók itt színvonalasabban szerepelnek. Gondolok itt elsősorban *Lapis András* kiváló szobrára, nagyszerű érmeire, *Zombori László* Munkapad című festményére, mely fakturális-technikai virtuozitásokat mellőzve, egy esztergapad hidegen csillogó fémtését egy levetett szemüveggel, egy üveg tejjel és egy szelet kenyérrrel nagyszerűen humanizálja; *Csikós András* portréjára, *Tóth Valéria* klasszikus szépségű lányalakjára és *Szathmáry Gyöngyi* szobrára.

Néhány szót a rendezésről. Szamosi Ferenc művészettörténész évek óta szinte megoldhatatlan feladatra vállalkozik, amikor a Móra Ferenc Múzeum Képtárában rendezni igyekszik a hatalmas anyagot. Erre eddig nem nagyon volt módja, most a zsűri szigorának jóvoltából néhány frappáns megoldást talált. Egymás mellett láthattuk például *Pekáry István* Éden című festményét és *Galambos Tamás* Terrorakció Olaszországban című képét. Mindkettő a naiv törekvések jegyében fogant, csak míg az előbbi egy őszinte és tiszta világot mutat, az utóbbi mesterkéltséget, keresett, hamis. S még egy példa. Majdnem egymás mellett láthattuk *Zombori László* Vízpart és *Dér István* Őszi szél című alkotását. Olyannyira hasonló művek, mintha azonos kéz festette volna.

*

Szobrok, térplasztikák jelentették az idei tárlatok gerincét. *Hegyi Flórián* Vársárhelyen él, s ha néhány évvel ezelőtt nem próbál dugót faragni az elveszett helyett egy demizsonba, nem születik meg első portréja, s a kiállított, jórészt alföldi parasztfigurákat ábrázoló, nagyméretű faszobrainak sora. Ugyancsak a népművészetben gyökerezik *Kiss Sándor* szobrászművész alkotásainak sora is. A Közművelődési Palota kupolájában rendezett tárlatán elsősorban olyan faszobrokat láthattunk, melyek a századokkal ezelőtti temetkezési szokások kopjafáinak motívumvilágából táplálkoznak. Vésője nyomán természetes lendülettel bontakoznak ki a stilizált virág- és növénymotívumok, teljes szépségükben feltárva a fa különös eredetét, a törések, szakadások nyomait. *Kass János*, a szegedi származású kiváló művész *Fejek* című plasztikai sorozatát mutatta be. Megannyi kiállítás, elemzés s az albumba gyűjtött képek után, a sokféle előzetes információ hatására vesztett igazi, intellektuális erejéből. A hagyományos és jó néhány éven át nagyon sikeres szabadteri szoborkiállítás az idén félmegoldás volt. *Lantos Ferenc* pécsi festőművész Szeged részére három térdekorációt készített, sorozatban gyártott edények felhasználásával. Az edények színritmusa és kompozíciója zászlós és fűrtszerű tér- és parkdekorációkat hozott létre, melyek a jövőben előreláthatólag az egyik tarján parkot, illetve a kemping kertjét díszítik majd. *Kalmár Márton* fiatal szegedi szobrászművész második önálló kiállítását rendezte meg a Bartók Béla Művelődési Központ udvarán. A zárt belső udvar arányai, a néhány fa vibráló lombkoronája, a szalagnyi zöld pázsit s néhány bokor nagyszerű környezetet teremtett Kalmár jórészt kőből faragott szobrainak. A fiatal művész alkotásaiban a szépséget mutatja föl a fájdalom, a feszültség és gyötrellem ellen, az embert, a harmóniát ábrázolja jórészt családi tematikájú szobraival.

Kosztá Rozália, Gyulán élő festőművész alkotásai képviselték a táblaképműfajt. Koszta festői világa kiérlelt, pontosan körülhatárolható, s alapjaiban évek óta változatlan. Lényege a szikár, szinte tömönatos egyszerűség, a hétköznapi témák ünnepélyes megfogalmazása, az egyszerűsítő törekvéseknek színekben is vállalt dekorativitása. Néhány festmény utalt az utóbbi idők szintézisteremtő kísérleteire, a több tételes fogalmazásmóddal, az epikus egymásmellettséggel kifejezhető egység-törekvésekre.

*

Még két megjegyzés: miért ne lehetne az egész nyári kiállítási programnak egyetlen, gazdagon illusztrált, jól informáló, szépen szerkesztett katalógusa?! Így az

elaprózódó pénz egy kalapba gyűlne, a különböző színvonalú és kivitelű katalógusok, leporellók megszűnnének, a Szegedre látogató vendég szinte kötetben kapná a tájékoztatót. A másik megjegyzés: nagyon hiányzik a Szegedi Ünnepi Hetek modernszip új emblémája, melynek díszítenie kellene minden plakátot, kiadványt, szórólapot, s melynek fregolirésze — az állandó motívum mellett — lehetőséget adna arra, hogy az ünnepi hetek minden eseménye, rendezvénye egységes tartalmi és grafikai szellemben jelenjen meg.

TANDI LAJOS

Sipos Gyula meghalt

Olyan egyszerűen, ahogy élt. Zajtalanul.

Legutóbb a közgyűlés hömpölygésében álltunk egymás mellett. Kubából hozott napok rezességével bőrén, egészségesen, akár a reszelt patkó. A fiakról beszélgettünk. Sok szó máskor sem habzott köztünk. Tudtuk egymást.

44-ben felelősen felejtette magánál a fegyvert, ahogy a Györffy-kollégium kapuját elhagyta. S mért igazságot, földet; hallgatott, ha kedve úgy tartotta, s napokon át dalolt utolsó cimborája kedvéért is, míg a baranyai szőlősök pincegárdorain verte hozzá a taktust, ha úgy jött sora.

Költői hangja másfél évtizede jár el tájékunkig, s tíz kötetével porciózhatnám szét 56 évig tartó életét. Orvos és nálunk tanuló matematikus fia révén

maga előtt hajtja a kicsi haza minden tájékát. Itt muzsikál ő, a Jani gyerek kezével, s hegedűje húrjai alól kihömpölyögnek a gyimesközéploki csángó dalok, meg a galgamácsai kettősök.

Életünk így sorjázik. Kötetek, gyerekek.

Épp öt évvel ezelőtt írtad a Tiszatájnak Temetés című versdben:

Látványosan temetkeznek sokan.
Gyűjtik a pénzt első osztályú koporsóra.
Mi elvonulunk
szelíden, csöndesen,
akár az elefántok.
Csak az utókor
fedezi majd föl az őserdő mélyén,
milyen hatalmas agyaraink voltak.
És csecsebecséket készít belőlük.

T. B.

